

کرونا و گفتمان های ادیان ابراهیمی
(ایمان، معنویت و مناسک) // تألیف و تدوین

حسن بشیر و همکاران، ۱۴۰۰م

مشخصات نشر: ۳۷۶ ص.

شابک: ۵-۹۶۹-۲۱۴-۶۰۰-۹۷۸

موضوع: کرونا و ویروس ها -- جنبه های مذهبی

موضوع: کرونا و ویروس ها -- جنبه های مذهبی -- اسلام

شناسه افزوده: بشیر، حسن، ۱۳۳۳-

شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)، دفتر نشر

رده بندی کنگره: QR۳۹۹

رده بندی دیویی: ۵۷۹/۲۵۶

شماره کتابشناسی ملی: ۸۷۱۵۵۰۸

تألیف و تدوین:
دکتر حسن بشیر و همکاران

کرونا
و گفتمان های ادیان ابراهیمی
(ایمان، معنویت و مناسک)

تألیف و تدوین: دکتر حسن بشیر و همکاران
ناشر: دانشگاه امام صادق علیه السلام
چاپ و صحافی: سپیدان
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۹۶۹-۵
چاپ اول: ۱۴۰۰
قیمت: ۱/۱۵۰/۰۰۰ ریال

فروشگاه اینترنتی:

<https://press.isu.ac.ir>

E-mail: pub@isu.ac.ir

تمام حقوق محفوظ است، هیچ بخشی از این کتاب بدون اجازه مکتوب ناشر قابل تکثیر یا تولید مجدد به هیچ شکلی از جمله چاپ، فتوکپی، انتشار الکترونیکی، فیلم و صدا و انتقال در فضای مجازی نمی باشد.
این اثر تحت پوشش قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان ایران قرار دارد.

فهرست اجمالی

۲۳	سخن ناشر.....
۲۵	مقدمه
۳۱	بخش اول: بحران جهانی کرونا: مطالعه کلی.....
۳۳	فصل اول: کرونای جهانگیر: الزامات دینی و مراقبت‌های بهداشتی
	محمد حسین مظفری
۴۹	فصل دوم: تحلیل خبری. ارتباطی بحران کرونا و جامعه مخاطره‌آمیز.....
	حسن بشیر
۷۹	فصل سوم: چالش‌های دینداری جمعی ایرانیان در دوره کرونا و پساکرونای جامعه اسلامی. ایرانی ...
	محمد رضا قائمی نیک
	فصل چهارم: تحلیل واکنش‌های رؤسای جمهور کشورهای ایران، چین، ترکیه، آلمان و آمریکا در
۱۰۹	مواجهه با بحران ویروس کرونا بر پایه نظریه وجهه. مذاکره.....
	حسن بشیر / محمد اصغری / مجتبی فرجی
۱۳۹	بخش دوم: کرونا از منظر مسلمانان
۱۴۱	فصل پنجم: تحلیل گفتمان روحانیت شیعه در مواجهه با بحران کرونا
	حسن بشیر / محمد اصغری / جواد صبوری کزج
۱۷۹	فصل ششم: تحلیل گفتمان علمای شیعه در مواجهه با بحران کرونا
	جواد صبوری کزج / حسن بشیر
۲۲۵	بخش سوم: کرونا از منظر مسیحیان
	فصل هفتم: زیست جهان پیشوای مذهبی کلیسای مقدس رسولی جامع ارتدکس ارمنی اصفهان
۲۲۷	در جهان کرونایی شده
	سحر فائق / حسن بشیر

فصل هشتم: واکنش مسیحیت به مسئله کرونا، تحلیل گفتمان مطالب سایت پاپ فرانسیس ۲۶۳	
مریم غازی اصفهانی / حسن بشیر	
بخش چهارم: کرونا از منظر یهودیان ۲۸۷	
فصل نهم: مواجهه یهودیت خریدی در فلسطین اشغالی با کرونا..... ۲۸۹	
محمد اصغری / حسن بشیر	
فصل دهم: فهم چگونگی واکنش اجتماعات به کووید-۱۹: تجربیات اجتماعات یهودی	
ارتدکس شهر آنتورپ ۳۱۳	
ترجمه: محمدحسین شعاعی	
فصل یازدهم: مقابله با همه‌گیری کووید-۱۹؛ نقش رهبری اثربخش در میان فلسطینیان ساکن	
اراضی ۴۸ ۳۴۵	
ترجمه: محمد اصغری	
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۳۵۷	
نمایه ۳۶۹	

فهرست تفصیلی

۲۳	سخن ناشر.....
۲۵	مقدمه
۳۱	بخش اول: بحران جهانی کرونا: مطالعه کلی.....
۳۳	فصل اول: کرونای جهانگیر: الزامات دینی و مراقبت‌های بهداشتی..... محمد حسین مظفری
۳۳	مقدمه
۳۵	۱. مقررات بین‌المللی.....
۳۸	۲. احکام دینی و الزامات بهداشتی.....
۴۲	۳. کارکرد دین در ارتقای سلامت
۴۵	نتیجه‌گیری
۴۵	منابع
۴۹	فصل دوم: تحلیل خبری - ارتباطی بحران کرونا و جامعه مخاطره‌آمیز..... حسن بشیر
۴۹	مقدمه و بیان مسئله
۵۰	۱. اهداف تحقیق.....
۵۰	۲. پیشینه تحقیق.....
۵۲	۳. ادبیات نظری.....
۵۲	۳-۱. بحران
۵۴	۳-۲. جامعه مخاطره‌آمیز.....
۵۸	۴. روش تحقیق.....
۵۹	۵. پرسش‌های تحقیق.....

۶۰.....	۶. یافته‌ها، بحث و تحلیل
۶۱.....	اول: بحران کرونا و جامعه مخاطره‌آمیز
۶۲.....	۱. مدیریت بحران
۶۳.....	۲. راه‌های مقابله با بحران کرونا
۶۵.....	۳. سلامت اجتماعی و روانی
۶۶.....	دوم. اعتمادسازی با اطلاعات شفاف
۶۶.....	۱. اطلاع‌رسانی صحیح و شفاف
۶۹.....	۲. اعتمادسازی
۷۰.....	سوم. سواد رسانه‌ای و جلوگیری از اخبار جعلی
۷۰.....	۱. سواد رسانه‌ای
۷۲.....	۲. شایعات و اخبار جعلی
۷۴.....	نتیجه‌گیری
۷۵.....	منابع
۷۹.....	فصل سوم: چالش‌های دینداری جمعی ایرانیان در دوره کرونا و پساکرونای جامعه اسلامی - ایرانی محمد رضا قائمی نیک
۷۹.....	مقدمه
۸۱.....	ملاحظات نظری
۸۱.....	۱. تعریف مفاهیم
۸۲.....	۲. ملاحظات مبنایی
۸۳.....	۳. ملاحظات روشی
۸۳.....	پرسش‌های مقاله
۸۴.....	مهم‌ترین چالش‌های کرونا برای دینداری جامعه ایرانی
۸۴.....	۱. چالش تلقی کلی از ماجرای نسبت دین و کرونا: دوگانه فرصت / تهدید
۸۴.....	۲. چالش عملکرد نهادهای متولی دین: دوگانه عملکرد منفعلانه / عقلانی افراد یا نهادهای دینی
۸۵.....	۳. چالش اعتقادات دینی عمومی: دوگانه استمرار دینداری / سُست شدن دینداری عموم مردم
۸۵.....	۴. چالش مناسک دینی: محدودیت / عدم محدودیت مناسک دینی گذشته و تکوین صحیح / بدعت دانستن مناسک جدید دینی
۸۶.....	

۵. چالش حکمرانی مجازی و تأثیر آن بر مناسک دینی در ایام کرونا و پسا کرونا ۸۷
۶. چالش نظام سیاسی اسلامی: دوگانه دینداری سیاسی و دینداری غیرسیاسی ... ۸۷
۷. چالش سبک زندگی و تحولات نهادی: دوگانه پذیرش تغییر/ نگرانی و مقاومت در برابر تغییر ۸۸
۸. چالش علم مدرن و علوم اسلامی: دوگانه درالشفافا/ بیمارستان ۸۸
- دیدگاه صاحب نظران درباره چالش ها ۸۹
۱. چالش تلقی کلی از ماجرای نسبت دین و کرونا: دوگانه فرصت/ تهدید ۸۹
- دیدگاه اول: مقابله با کرونا به مثابه تهدیدی اجتماعی یا تمدنی ۸۹
- دیدگاه دوم: مواجهه با کرونا به مثابه فرصتی کم نظیر ۹۰
- دیدگاه سوم: فرصتی برای ارتقای سطح دینی و فرهنگی جامعه در راستای نیل به تمدن نوین اسلامی ۹۰
۲. چالش عملکرد نهادهای متولی دین: دوگانه عملکرد حداقلی/ حداکثری نیروها یا نهادهای دینی ۹۱
- دیدگاه اول: فعالیتِ حداکثری نهادهای دینی ۹۱
- دیدگاه دوم: فعالیتِ حداقلی نیروها و نهادهای دینی ۹۲
- دیدگاه سوم: فرصت تعامل نهادهای دینی با دیگر نهادهای تصمیم گیر و سیاست گذار ۹۲
۳. چالش اعتقادات دینی عمومی: دوگانه استمرار دینداری/ سُست شدن دینداری عموم مردم ۹۳
- دیدگاه اول: مقابله با تهدید و تخریب اعتقادات دینی عمومی ۹۳
- دیدگاه دوم: واگذاری دیانت مردم به خود مردم به دلیل استمرار اعتقادات عمومی در ایام کرونا ۹۴
- دیدگاه سوم: زدودن خرافات و احیای ظرفیت های جدید اعتقادی ۹۵
۴. چالش مناسک دینی: محدودیت/ عدم محدودیت مناسک دینی گذشته و تکوین صحیح/ بدعت دانستن مناسک جدید دینی ۹۶
- دیدگاه اول: نقد محدودیت مناسک جمعی دینی و نقد مناسک جدید ۹۶
- دیدگاه دوم: تجلیل از تعطیلی مناسک و ضرورت توجه به ابعاد معرفتی دین ۹۶
- دیدگاه سوم: احیای مناسک خدمت رسان ۹۷
۵. چالش حکمرانی مجازی و تأثیر آن بر مناسک دینی در ایام کرونا ۹۷

دیدگاه اول: انزوا یا محدودیت شدید فضای مجازی.....	۹۷
دیدگاه دوم، تقویت و گسترش مناسک دینی در فضای مجازی.....	۹۸
دیدگاه سوم: توجه به سیاست‌های حکمرانی مجازی و ضرورت تصرف و تحول در این فضا.....	۹۸
۶. چالش نظام سیاسی اسلامی: دوگانه دینداری سیاسی و دینداری غیرسیاسی....	۹۹
دیدگاه اول: مقابله با کرونا به مثابه یک بازی سیاسی غربی-آمریکایی.....	۹۹
دیدگاه دوم: کرونا به مثابه فرصتی برای نقد سیاست‌های دینی جمهوری اسلامی.....	۹۹
دیدگاه سوم: کرونا عرصه‌ای برای جهاد و خدمت‌رسانی نیروهای انقلابی.....	۱۰۰
۷. چالش سبک زندگی و تحولات نهادی: دوگانه پذیرش تغییر/نگرانی و مقاومت در برابر تغییر.....	۱۰۱
دیدگاه اول: کرونا کاتالیزور تخریب سبک زندگی اسلامی-ایرانی.....	۱۰۱
دیدگاه دوم: قبول اقتضائات سبک زندگی پساکرونايي و برنامه‌ریزی برای آن.....	۱۰۲
دیدگاه سوم: کرونا چالشی برای سبک زندگی غربی و فرصتی برای بازتعریف سبک زندگی اسلامی-ایرانی.....	۱۰۲
۸. چالش علم مدرن غربی و علوم اسلامی: دوگانه درالشفافا و بیمارستان.....	۱۰۳
دیدگاه اول: نفی علوم مدرن و تأکید بر مفاهیم و علوم سنتی اسلامی.....	۱۰۳
دیدگاه دوم: منع ورود دین و نهادهای دینی به علم و نهادهای علمی.....	۱۰۳
دیدگاه سوم: کرونا، فرصتی برای تولید علوم انسانی اسلامی و تقویت بنیان‌های کلامی-اعتقادی.....	۱۰۴
جمع‌بندی و طرح مسئله برای پژوهش‌های بعدی.....	۱۰۵
یادداشت‌ها.....	۱۰۶
فصل چهارم: تحلیل واکنش‌های رؤسای جمهور کشورهای ایران، چین، ترکیه، آلمان و آمریکا در مواجهه با بحران ویروس کرونا بر پایه نظریه وجهه-مذاکره.....	۱۰۹
حسن بشیر / محمد اصغری / مجتبی فرجی	
مقدمه.....	۱۰۹
چهارچوب نظری.....	۱۱۰
چهارچوب روشی.....	۱۱۴
یافته‌ها و تحلیل.....	۱۱۴
۱. واکنش‌های حسن روحانی، رئیس‌جمهور ایران.....	۱۱۵

۱۱۵	۱-۱. سه مرحله نخست تحلیل
۱۱۶	۲-۱. مرحله تحلیل عمیق
۱۱۷	۳-۱. مرحله تحلیل عمیق تر
۱۱۹	۴-۱. نقشه معنایی گفتمان روحانی
۱۲۰	۲. واکنش‌های شی جینگ پینگ، رئیس جمهور چین
۱۲۰	۱-۲. سه مرحله نخست تحلیل
۱۲۱	۲-۲. مرحله تحلیل عمیق
۱۲۲	۳-۲. مرحله تحلیل عمیق تر
۱۲۴	۴-۲. نقشه معنایی گفتمان شی جینگ پینگ
۱۲۴	۳. واکنش‌های رجب طیب اردوغان، رئیس جمهور ترکیه
۱۲۴	۱-۳. سه مرحله نخست تحلیل
۱۲۵	۲-۳. مرحله تحلیل عمیق
۱۲۶	۳-۳. مرحله تحلیل عمیق تر
۱۲۸	۴. واکنش‌های آنگلا مرکل، صدر اعظم آلمان
۱۲۸	۱-۴. سه مرحله نخست تحلیل
۱۲۹	۲-۴. مرحله تحلیل عمیق
۱۳۰	۳-۴. مرحله تحلیل عمیق تر
۱۳۱	۴-۴. نقشه معنایی گفتمان آنگلا مرکل
۱۳۱	۵. واکنش‌های دونالد ترامپ، رئیس جمهور آمریکا
۱۳۱	۱-۵. سه مرحله نخست تحلیل
۱۳۳	۲-۵. مرحله تحلیل عمیق
۱۳۳	۳-۵. مرحله تحلیل عمیق تر
۱۳۴	۴-۵. نقشه معنایی گفتمان دونالد ترامپ
۱۳۷	منابع
۱۳۸	یادداشت‌ها
۱۳۹	بخش دوم: کرونا از منظر مسلمانان
۱۴۱	فصل پنجم: تحلیل گفتمان روحانیت شیعه در مواجهه با بحران کرونا
	حسن بشیر / محمد اصغری / جواد صبوری کزج
۱۴۱	مقدمه و بیان مسئله

۱۴۲ تحول گفتمان روحانیت شیعی
۱۴۴ مبانی نظری
۱۴۷ چهارچوب روشی
۱۴۷ جامعه مورد مطالعه و واحد تحلیل
۱۴۷ یافته‌های پژوهش
۱۴۸ تحلیل مرحله عمیق
۱۴۹ تحلیل مرحله عمیق‌تر
۱۵۲ تحلیل مرحله عمیق
۱۵۳ تحلیل مرحله عمیق‌تر
۱۵۷ تحلیل مرحله عمیق
۱۵۸ تحلیل مرحله عمیق‌تر
۱۶۰ تحلیل مرحله عمیق
۱۶۱ تحلیل مرحله عمیق‌تر
۱۶۳ تحلیل مرحله عمیق
۱۶۴ تحلیل مرحله عمیق‌تر
۱۶۵ تحلیل مرحله عمیق
۱۶۶ مرحله تحلیل عمیق
۱۶۸ تحلیل مرحله عمیق
۱۶۹ تحلیل مرحله عمیق‌تر
۱۷۰ جمع‌بندی
۱۷۰ جمع‌بندی نقشه‌های معنایی گفتمان علما درباره کرونا
۱۷۲ نتیجه‌گیری
۱۷۴ منابع
۱۷۶ یادداشت‌ها
۱۷۹ فصل ششم: تحلیل گفتمان علمای شیعه در مواجهه با بحران کرونا
 جواد صبوری کزج / حسن بشیر
۱۷۹ مقدمه
۱۸۰ ادبیات نظری
۱۸۱ روش پژوهش

۱۸۱.....	جامعه مورد مطالعه و مورد تحلیل
۱۸۲.....	یافته‌های پژوهش
۱۸۶.....	تحلیل مرحله عمیق
۱۸۷.....	تحلیل مرحله عمیق تر
۱۸۹.....	نقشه معنایی گفتمان آیت الله محمدتقی مصباح یزدی
۱۹۳.....	تحلیل مرحله عمیق
۱۹۴.....	تحلیل مرحله عمیق تر
۱۹۶.....	نقشه معنایی گفتمان آیت الله سید احمد خاتمی
۲۰۰.....	تحلیل مرحله عمیق
۲۰۰.....	تحلیل مرحله عمیق تر
۲۰۲.....	نقشه معنایی گفتمان آیت الله سید محمد مهدی میرباقری
۲۰۴.....	تحلیل مرحله عمیق
۲۰۵.....	تحلیل مرحله عمیق تر
۲۰۶.....	نقشه معنایی گفتمان آیت الله کاظم صدیقی
۲۱۳.....	تحلیل مرحله عمیق
۲۱۴.....	تحلیل مرحله عمیق تر
۲۱۶.....	نقشه معنایی گفتمان آیت الله سید احمد علم الهدی
۲۱۸.....	تحلیل مرحله عمیق
۲۱۹.....	تحلیل مرحله عمیق تر
۲۲۱.....	نقشه معنایی گفتمان آیت الله سید هاشم حسینی بوشهری
۲۲۱.....	نتیجه گیری
۲۲۳.....	منابع
۲۲۴.....	یادداشت ها
۲۲۵.....	بخش سوم: کرونا از منظر مسیحیان
	فصل هفتم: زیست جهان پیشوای مذهبی کلیسای مقدس رسولی جامع ارتدکس ارمنی
۲۲۷.....	اصفهان در جهانی کرونایی شده
	سحر فائق / حسن بشیر
۲۲۷.....	بیان مسئله و اهمیت آن
۲۲۹.....	تاریخچه زندگی اجتماعی ارامنه و تأسیس جلفای اصفهان

۲۳۱.....	تاریخچه خلیفه‌گری آرامنه اصفهان
۲۳۲.....	روش پژوهش
۲۳۴.....	خلاصه مضامین
۲۳۷.....	یافته‌های تفصیلی مضامین
۲۴۴.....	مضامین برساخت شده در پاسخ به سؤال دوم پژوهش
۲۵۳.....	مضامین برساخت شده در پاسخ به سؤال چهارم پژوهش
۲۵۷.....	نتیجه‌گیری
۲۶۰.....	منابع
۲۶۱.....	یادداشت‌ها
۲۶۳.....	فصل هشتم: واکنش مسیحیت به مسئله کرونا، تحلیل گفتمان مطالب سایت پاپ فرانسیس
	مریم‌غازی اصفهانی / حسن بشیر
۲۶۳.....	مقدمه
۲۶۴.....	بیان مسئله
۲۶۴.....	پرسش اصلی
۲۶۵.....	اهداف پژوهش
۲۶۵.....	چهارچوب نظری
۲۶۷.....	مسیحیت
۲۶۷.....	معرفی سایت پاپ فرانسیس
۲۶۸.....	چهارچوب روشی: تحلیل گفتمان
۲۶۹.....	روش تحلیل گفتمان پدام
۲۷۰.....	سطوح توصیف
۲۷۳.....	جامعه پژوهش و واحد تحلیل
۲۷۳.....	یافته‌های پژوهش
۲۸۱.....	تحلیل و نتیجه‌گیری
۲۸۴.....	منابع
۲۸۵.....	یادداشت‌ها
۲۸۷.....	بخش چهارم: کرونا از منظر یهودیان
۲۸۹.....	فصل نهم: مواجهه یهودیت حریدی در فلسطین اشغالی با کرونا
	محمد اصغری / حسن بشیر
۲۸۹.....	مقدمه

۲۹۰	یهودیت خریدی چیست؟
۲۹۶	خریدی‌ها و سکولارها؛ شکاف در جامعه اسرائیل
۲۹۷	چالش خریدی‌ها و کرونا
۳۰۰	کرونا و عذاب الهی
۳۰۰	از خاخام‌ها تا وزارت بهداشت
۳۰۱	ارتباطات و کرونا
۳۰۲	قرنطینه و تعطیلی و محدودیت مناسک
۳۰۴	زیارت
۳۰۶	آموزش در زمانه کرونا
۳۰۷	به سوی دولت خریدی
۳۰۹	نتیجه‌گیری
۳۱۰	منابع
۳۱۱	یادداشت‌ها
فصل دهم: فهم چگونگی واکنش اجتماعات به کووید - ۱۹: تجربیات اجتماعات یهودی	
۳۱۳	ارتدکس شهر آنتورپ
	ترجمه: محمدحسین شعاعی
۳۱۳	چکیده
۳۱۴	سابقه
۳۱۸	روش‌ها
۳۱۸	مطالعه پیشینه و طراحی
۳۱۹	گردآوری داده‌ها
۳۲۱	تحلیل داده‌ها
۳۲۱	نتایج
۳۲۲	تأثیر کووید - ۱۹ و اقدامات کنترلی مرتبط بر اجتماعات یهودی ارتدکس آنتورپ
۳۲۲	زندگی مذهبی و هویت یهودی ارتدکس
۳۲۴	زندگی خانوادگی و سبک زندگی یهودیان ارتدکس
۳۲۵	درک ریسک (مخاطره) و انگ
۳۲۶	واکنش‌های اجتماع در برابر کووید - ۱۹
۳۲۶	نقش سازمان‌های اجتماعی

۳۲۸.....	نقش رهبران جامعه و مذهبی.....
۳۲۹.....	همبستگی و تاب‌آوری یهودیان.....
۳۳۰.....	اطلاعات برآورده نشده و نیازهای پیشگیری.....
۳۳۰.....	نیازهای اطلاعاتی.....
۳۳۲.....	توجه به زندگی دینی.....
۳۳۳.....	بحث.....
۳۳۸.....	محدودیت‌های مطالعه.....
۳۳۸.....	نتیجه.....
۳۳۹.....	اختصارات.....
۳۳۹.....	تقدیر و تشکر.....
۳۴۰.....	مشارکت نویسندگان.....
۳۴۰.....	در دسترس بودن داده‌ها و مواد.....
۳۴۰.....	منابع.....
۳۴۳.....	یادداشت‌ها.....
۳۴۵.....	فصل یازدهم: مقابله با همه‌گیری کووید - ۱۹؛ نقش رهبری اثربخش در میان فلسطینیان ساکن اراضی ۴۸.....
	ترجمه: محمد اصغری
۳۴۵.....	چکیده.....
۳۴۶.....	مقدمه.....
۳۴۷.....	روش.....
۳۴۸.....	نتایج.....
۳۴۸.....	بحث.....
۳۵۲.....	مقایسه با دیگر کشورها.....
۳۵۳.....	منابع.....
۳۵۴.....	یادداشت‌ها.....
۳۵۷.....	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....
۳۶۷.....	یادداشت‌ها.....
۳۶۹.....	نمایه.....

فهرست جداول

جدول شماره (۱-۲): تحلیل معنایی واژه بحران.....	۵۳
جدول شماره (۲-۲): آمار وضعیت مبتلایان به کرونا در سطح جهانی.....	۶۱
جدول شماره (۳-۲): مضامین مدیریت بحران.....	۶۲
جدول شماره (۴-۲): مضامین مربوط به راه‌های مقابله با بحران کرونا.....	۶۴
جدول شماره (۵-۲): مضامین سلامت اجتماعی و روانی.....	۶۵
جدول شماره (۶-۲): مضامین اطلاع‌رسانی صحیح و شفاف.....	۶۸
جدول شماره (۷-۲): مضامین اعتمادسازی.....	۶۹
جدول شماره (۸-۲): مضامین سواد رسانه‌ای.....	۷۱
جدول شماره (۹-۲): مضامین شایعات و اخبار جعلی.....	۷۳
جدول شماره (۱-۴): استراتژی‌های وجهه‌سازی پیشگیرانه.....	۱۱۲
جدول شماره (۲-۴): استراتژی‌های وجهه‌سازی ترمیمی.....	۱۱۳
جدول شماره (۳-۴): سه مرحله نخست تحلیل گفتمان روحانی.....	۱۱۵
جدول شماره (۴-۴): تحلیل عمیق گفتمان روحانی.....	۱۱۶
جدول شماره (۵-۴): سه مرحله نخست تحلیل گفتمان شی جینگ پینگ.....	۱۲۰
جدول شماره (۶-۴): تحلیل عمیق گفتمان شی جینگ پینگ.....	۱۲۲
جدول شماره (۷-۴): سه مرحله نخست تحلیل گفتمان اردوغان.....	۱۲۴
جدول شماره (۸-۴): تحلیل عمیق گفتمان اردوغان.....	۱۲۵
جدول شماره (۹-۴): سه مرحله نخست تحلیل گفتمان آنگلا مرکل.....	۱۲۸
جدول شماره (۱۰-۴): تحلیل عمیق گفتمان آنگلا مرکل.....	۱۲۹
جدول شماره (۱۱-۴): سه مرحله نخست تحلیل گفتمان ترامپ.....	۱۳۱
جدول شماره (۱۲-۴): تحلیل عمیق گفتمان ترامپ.....	۱۳۳
جدول شماره (۱۳-۴): دال‌های اساسی گفتمان رؤسای پنج کشور.....	۱۳۵
جدول شماره (۱۴-۴): نقشه‌های معنایی گفتمان رؤسای جمهور پنج کشور.....	۱۳۶
جدول شماره (۱۵-۴): وجهه‌سازی و استراتژی پیشگیرانه رؤسای مزبور در آغاز بحران کرونا.....	۱۳۶
جدول شماره (۱-۵): رویکردها، سؤالات اصلی و پاسخ‌های نظریه مدیریت هماهنگ معنا.....	۱۴۶
جدول شماره (۲-۵): گفتمان آیت‌الله سید علی حسینی سیستانی.....	۱۴۸
جدول شماره (۳-۵): تحلیل مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله سید علی حسینی سیستانی.....	۱۴۹
جدول شماره (۴-۵): گفتمان آیت‌الله ناصر مکارم شیرازی.....	۱۵۱
جدول شماره (۵-۵): تحلیل مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله ناصر مکارم شیرازی.....	۱۵۲

جدول شماره (۵-۶):	گفتمان آیت‌الله عبدالله جوادی آملی.....	۱۵۵
جدول شماره (۵-۷):	تحلیل مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله عبدالله جوادی آملی.....	۱۵۷
جدول شماره (۵-۸):	گفتمان آیت‌الله حسین وحید خراسانی.....	۱۶۰
جدول شماره (۵-۹):	تحلیل مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله وحید خراسانی.....	۱۶۰
جدول شماره (۵-۱۰):	گفتمان آیت‌الله حسین نوری همدانی.....	۱۶۲
جدول شماره (۵-۱۱):	تحلیل مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله حسین نوری همدانی.....	۱۶۳
جدول شماره (۵-۱۲):	گفتمان آیت‌الله موسی شبیری زنجانی.....	۱۶۴
جدول شماره (۵-۱۳):	تحلیل مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله موسی شبیری زنجانی.....	۱۶۵
جدول شماره (۵-۱۴):	گفتمان آیت‌الله محمد اسحاق فیاض.....	۱۶۷
جدول شماره (۵-۱۵):	تحلیل مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله محمد اسحاق فیاض.....	۱۶۸
جدول شماره (۵-۱۶):	جمع‌بندی تفصیلی دال‌های فراگفتمانی گفتمان‌های مورد مطالعه علمای شیعی ۱۷۰	
جدول شماره (۶-۱):	گفتمان آیت‌الله محمدتقی مصباح یزدی.....	۱۸۲
جدول شماره (۶-۲):	تحلیل مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله محمدتقی مصباح یزدی.....	۱۸۶
جدول شماره (۶-۳):	گفتمان آیت‌الله سید احمد خاتمی.....	۱۸۹
جدول شماره (۶-۴):	تحلیل مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله سید احمد خاتمی.....	۱۹۳
جدول شماره (۶-۵):	گفتمان آیت‌الله سید محمد مهدی میرباقری.....	۱۹۶
جدول شماره (۶-۶):	تحلیل مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله سید محمد مهدی میرباقری.....	۲۰۰
جدول شماره (۶-۷):	گفتمان آیت‌الله کاظم صدیقی.....	۲۰۲
جدول شماره (۶-۸):	تحلیل مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله کاظم صدیقی.....	۲۰۴
جدول شماره (۶-۹):	گفتمان آیت‌الله سید احمد علم‌الهدی.....	۲۰۷
جدول شماره (۶-۱۰):	تحلیل مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله سید احمد علم‌الهدی.....	۲۱۳
جدول شماره (۶-۱۱):	گفتمان آیت‌الله سید هاشم حسینی بوشهری.....	۲۱۶
جدول شماره (۶-۱۲):	تحلیل مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله سید هاشم حسینی بوشهری.....	۲۱۸
جدول شماره (۷-۱):	نظام معنایی پیشوای کلیسای مقدس رسولی جامع ارتدکس ارمنی اصفهان در مقابله با کرونا.....	۲۵۸
جدول شماره (۸-۱):	فراوانی مفاهیم کلیدی موجود در متون.....	۲۷۴
جدول شماره (۸-۲):	مفاهیم و مقوله‌های پرکاربرد.....	۲۷۶
جدول شماره (۸-۳):	سه مرحله ابتدایی تحلیل گفتمان پدام برای متن مستخرج از سایت پاپ.....	۲۷۶
جدول شماره (۸-۴):	دال‌های اساسی گفتمانی سطح عمیق.....	۲۸۰
جدول شماره (۸-۵):	مقایسه نتایج کمی و کیفی تحلیل.....	۲۸۱

جدول شماره (۶-۸): تطابق نظریه (CMM) با نتایج تحلیل گفتمان سایت پاپ.....	۲۸۲
جدول شماره (۱-۹): بحران کرونا چه تأثیری بر رابطه خریدی‌ها با دیگر اسرائیلی‌ها داشته است.....	۲۹۷
جدول شماره (۲-۹): آیا کرونا مجازاتی الهی برای قوم یهود است.....	۳۰۰
جدول شماره (۳-۹): برای تشخیص مخاطرات کرونا بیشتر به چه کسی اعتماد می‌کنید.....	۳۰۱
جدول شماره (۴-۹): حضور و مشارکت خاخام‌ها در اتخاذ تصمیمات و سیاست‌های کرونایی چقدر ضروری است.....	۳۰۱
جدول شماره (۵-۹): منابع کسب اطلاع خریدی‌ها درباره کرونا.....	۳۰۲
جدول شماره (۶-۹): به نهادهای متولی مقابله با کرونا و تبعات آن چقدر بی‌اعتماد یا کم‌اعتماد هستید.....	۳۰۹
جدول شماره (۱-۱۰): مروری بر جوامع یهودی آنتورپ.....	۳۱۶
جدول شماره (۲-۱۰): ویژگی‌های شرکت‌کنندگان در مطالعه.....	۳۲۱

فهرست نمودارها و تصاویر

نمودار شماره (۱-۲): سیکل مربوط به فرایند شکل‌گیری بحران.....	۵۳
نمودار شماره (۲-۲): ساختار شبکه مضامین.....	۵۹
نمودار شماره (۳-۲): محورهای اساسی تحلیل خبری. ارتباطی بحران کرونا.....	۶۱
نمودار شماره (۴-۲): مضامین مدیریت بحران.....	۶۳
نمودار شماره (۵-۲): مضامین راه‌های مقابله با کرونا.....	۶۴
نمودار شماره (۶-۲): مضامین سلامت اجتماعی و روانی.....	۶۶
نمودار شماره (۷-۲): مضامین اطلاع‌رسانی صحیح و شفاف.....	۶۸
نمودار شماره (۸-۲): مضامین اعتمادسازی.....	۷۰
نمودار شماره (۹-۲): مضامین سواد رسانه‌ای.....	۷۲
نمودار شماره (۱۰-۲): مضامین شایعات و اخبار جعلی.....	۷۴
نمودار شماره (۱-۴): مراحل روش عملیاتی تحلیل گفتمان پدام.....	۱۱۴
نمودار شماره (۲-۴): دال‌های اساسی مرحله عمیق گفتمان روحانی.....	۱۱۷
نمودار شماره (۳-۴): نقشه معنایی گفتمان روحانی.....	۱۲۰
نمودار شماره (۴-۴): دال‌های اساسی مرحله عمیق گفتمان جینگ پینگ.....	۱۲۲
نمودار شماره (۵-۴): نقشه معنایی شی جینگ پینگ.....	۱۲۴
نمودار شماره (۶-۴): دال‌های اساسی مرحله عمیق گفتمان اردوغان.....	۱۲۶
نمودار شماره (۷-۴): نقشه معنایی اردوغان.....	۱۲۸
نمودار شماره (۸-۴): دال‌های اساسی مرحله عمیق گفتمان مرکل.....	۱۳۰

- نمودار شماره (۴-۹): نقشه معنایی آنگلا مرکل ۱۳۱
- نمودار شماره (۴-۱۰): دال‌های اساسی مرحله عمیق گفتمان ترامپ ۱۳۳
- نمودار شماره (۴-۱۱): نقشه معنایی ترامپ ۱۳۵
- نمودار شماره (۵-۱): دال‌های اساسی مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله سید علی حسینی سیستانی ۱۴۹
- نمودار شماره (۵-۲): دال‌های اساسی گفتمان آیت‌الله سید علی حسینی سیستانی ۱۵۱
- نمودار شماره (۵-۳): دال‌های اساسی مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله ناصر مکارم شیرازی ۱۵۳
- نمودار شماره (۵-۴): دال‌های اساسی گفتمان آیت‌الله ناصر مکارم شیرازی ۱۵۵
- نمودار شماره (۵-۵): دال‌های اساسی مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله جوادی آملی ۱۵۸
- نمودار شماره (۵-۶): دال‌های اساسی گفتمان آیت‌الله جوادی آملی ۱۵۹
- نمودار شماره (۵-۷): دال‌های اساسی مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله حسین وحید خراسانی ۱۶۱
- نمودار شماره (۵-۸): دال‌های اساسی گفتمان آیت‌الله حسین وحید خراسانی ۱۶۲
- نمودار شماره (۵-۹): دال‌های اساسی مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله حسین نوری همدانی ۱۶۳
- نمودار شماره (۵-۱۰): دال‌های اساسی گفتمان آیت‌الله حسین نوری همدانی ۱۶۴
- نمودار شماره (۵-۱۱): دال‌های اساسی مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله موسی شبیری زنجانی ۱۶۵
- نمودار شماره (۵-۱۲): دال‌های اساسی گفتمان آیت‌الله موسی شبیری زنجانی ۱۶۶
- نمودار شماره (۵-۱۳): دال‌های اساسی مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله محمد اسحاق فیاض ۱۶۹
- نمودار شماره (۵-۱۴): دال‌های اساسی گفتمان آیت‌الله محمد اسحاق فیاض ۱۷۰
- نمودار شماره (۵-۱۵): دال‌های فراگفتمانی گفتمان‌های مورد مطالعه علمای شیعی ۱۷۲
- نمودار شماره (۶-۱): دال‌های اساسی مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله محمدتقی مصباح یزدی ۱۸۷
- نمودار شماره (۶-۲): نقشه معنایی گفتمان آیت‌الله محمدتقی مصباح یزدی ۱۸۹
- نمودار شماره (۶-۳): دال‌های اساسی مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله سید احمد خاتمی ۱۹۴
- نمودار شماره (۶-۴): نقشه معنایی گفتمان آیت‌الله سید احمد خاتمی ۱۹۶
- نمودار شماره (۶-۵): دال‌های اساسی مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله سید محمد مهدی میرباقری ۲۰۰
- نمودار شماره (۶-۶): نقشه معنایی گفتمان آیت‌الله سید محمد مهدی میرباقری ۲۰۲
- نمودار شماره (۶-۷): دال‌های اساسی مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله کاظم صدیقی ۲۰۴
- نمودار شماره (۶-۸): نقشه معنایی گفتمان آیت‌الله کاظم صدیقی ۲۰۶
- نمودار شماره (۶-۹): دال‌های اساسی مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله سید احمد علم‌الهدی ۲۱۴
- نمودار شماره (۶-۱۰): نقشه معنایی گفتمان آیت‌الله سید احمد علم‌الهدی ۲۱۶
- نمودار شماره (۶-۱۱): دال‌های اساسی مرحله عمیق گفتمان آیت‌الله سید هاشم حسینی بوشهری ۲۱۹
- نمودار شماره (۶-۱۲): نقشه معنایی گفتمان آیت‌الله سید هاشم حسینی بوشهری ۲۲۱

نمودار شماره (۱-۷): ایستارهای پیشوای کلیسای رسولی ارمنی جلفای اصفهان در برابر کووید ۱۹.. ۲۳۴	۲۳۴
نمودار شماره (۲-۷): مواجهه کلیسای رسولی ارمنی در برابر کووید ۱۹..... ۲۳۵	۲۳۵
نمودار شماره (۳-۷): توصیه‌ها و خدمات کلیسای رسولی ارمنی در مقابله با کووید ۱۹..... ۲۳۶	۲۳۶
نمودار شماره (۴-۷): چگونگی متحول شدن زیست جهان دینی پیروان و پیشوای مذهبی کلیسای رسولی ارمنی به دلیل کووید ۱۹..... ۲۳۷	۲۳۷
نمودار شماره (۱-۸): سطوح و لایه‌های تحلیل گفتمان پدام..... ۲۷۲	۲۷۲
نمودار شماره (۲-۸): فراوانی مفاهیم کلیدی موجود در متون..... ۲۷۵	۲۷۵
نمودار شماره (۱-۹): رشد جمعیتی یهودیان خریدی در سرزمین‌های اشغالی..... ۲۹۱	۲۹۱
نمودار شماره (۲-۹): استفاده از اینترنت در خریدی‌های بالای ۲۰ سال در اسرائیل..... ۲۹۴	۲۹۴
نمودار شماره (۳-۹): آمار خریدی‌ها در مدارس مذهبی..... ۲۹۵	۲۹۵
تصویر شماره (۱-۹): یهودیان خریدی در حال زیارت دیوار براق در قدس اشغالی..... ۲۹۸	۲۹۸
تصویر شماره (۲-۹): مراسم مذهبی یهودیان خریدی بدون رعایت فاصله‌گذاری اجتماعی..... ۲۹۹	۲۹۹
تصویر شماره (۳-۹): درگیری پلیس با اعتراضات یهودیان خریدی علیه محدودیت‌های کرونایی در قدس اشغالی..... ۳۰۲	۳۰۲
تصویر شماره (۴-۹): نماز جماعت خریدی‌ها در محیط باز و بدون رعایت محدودیت‌های جمعیتی در قدس اشغالی..... ۳۰۳	۳۰۳
تصویر شماره (۵-۹): درگیری پلیس با معترضان خریدی در اشدود..... ۳۰۴	۳۰۴
تصویر شماره (۶-۹): ممانعت اوکراین از ورود زائران خریدی در مرز بلاروس..... ۳۰۵	۳۰۵
تصویر شماره (۷-۹): ضد عفونی کردن دیوار براق..... ۳۰۵	۳۰۵
تصویر شماره (۸-۹): خریدی‌ها در یک مدرسه مذهبی در شهرک مودیعیل عیلیل..... ۳۰۷	۳۰۷
نمودار شماره (۱۱-۱): میزان تست ابتلا و مرگ در گروه‌های جمعیتی اسرائیل..... ۳۴۸	۳۴۸

سخن ناشر

فلسفه وجودی دانشگاه امام صادق (علیه السلام) که از سوی ریاست فقید دانشگاه به کرات مورد توجه قرار گرفته، تربیت نیروی انسانی ای متعهد، باتقوا و کارآمد در عرصه عمل و نظر است تا از این طریق دانشگاه بتواند نقش اساسی خود را در سطح راهبردی به انجام رساند.

از این حیث «تربیت» را می توان مقوله ای محوری یاد نمود که وظایف و کارویژه های دانشگاه، در چارچوب آن معنا می یابد؛ زیرا که «علم» بدون «تزکیه» بیش از آنکه ابزاری در مسیر تعالی و اصلاح امور جامعه باشد، عاملی مشکل ساز خواهد بود که سازمان و هویت جامعه را متأثر و دگرگون می سازد.

از سوی دیگر «سیاست ها» تابع اصول و مبادی علمی هستند و نمی توان منکر این تجربه تاریخی شد که استواری و کارآمدی سیاست ها در گرو انجام پژوهش های علمی و بهره مندی از نتایج آن هاست. از این منظر پیشگامان عرصه علم و پژوهش، راهبران اصلی جریان های فکری و اجرایی به حساب می آیند و نمی توان آینده درخشانی را بدون توانایی های علمی - پژوهشی رقم زد و سخن از «مرجعیت علمی» در واقع پاسخ گویی به این نیاز بنیادین است.

دانشگاه امام صادق (علیه السلام) در واقع یک الگوی عملی برای تحقق ایده دانشگاه اسلامی در شرایط جهان معاصر است. الگویی که هم اکنون ثمرات نیکوی آن در فضای ملی و بین المللی قابل مشاهده است. طبعاً آنچه حاصل آمده محصول نیت خالصانه و جهاد علمی مستمر مجموعه بنیان گذاران و دانش آموختگان این نهاد است که امید می رود با اتکاء به تأییدات الهی و تلاش همه جانبه اساتید، دانشجویان و مدیران دانشگاه، بتواند به مرجعی تمام عیار در گستره

جهانی تبدیل گردد.

معاونت پژوهشی دانشگاه امام صادق (علیه السلام) با توجه به شرایط، امکانات و نیازمندی جامعه در مقطع کنونی با طرحی جامع نسبت به معرفی دستاوردهای پژوهشی دانشگاه، ارزیابی سازمانی - کارکردی آن‌ها و بالاخره تحلیل شرایط آتی اقدام نموده که نتایج این پژوهش‌ها در قالب کتاب، گزارش، نشریات علمی و... تقدیم علاقه‌مندان می‌گردد. هدف از این اقدام - ضمن قدردانی از تلاش خالصانه تمام کسانی که با آرمان و اندیشه‌ای بزرگ و ادعایی اندک در این راه گام نهادند - درک کاستی‌ها و اصلاح آنها است تا از این طریق زمینه پرورش نسل جوان و علاقه‌مند به طی این طریق نیز فراهم گردد؛ هدفی بزرگ که در نهایت مرجعیت مکتب علمی امام صادق (علیه السلام) را در گستره بین‌المللی به همراه خواهد داشت.
(ان شاء الله)

ولله الحمد

معاونت پژوهشی دانشگاه

مقدمه

کرونا یک حادثه جهانی است. بحران آن نیز به شکل گسترده و جهانی در همه نقاط جهان دیده شده و آثار آن در ابعاد مختلف مخرب بوده است. این تخریب ابعاد گوناگون اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، و غیره داشته است. بدیهی است که حادثه‌ای در چنین سطح که نه زمان و نه مکان را می‌شناسد و همه جهانیان را درگیر کرده است، نمی‌تواند در سال‌های اول درگیری با آن مورد ارزیابی دقیق قرار گیرد.

در همین زمینه می‌توان گفت که مباحث مربوط به اعتقادات، مناسک و به‌طور کلی دین، مانند همه رویکردهای دیگر، تحت تأثیر شدید قرار گرفته‌اند. بسیاری از تجمعات دینی، مناسک دینی، سفرهای دینی و غیره تقریباً تعطیل یا نیمه‌تعطیل شده‌اند. این موضوع، به یک کشور یا یک دین و مذهب و غیره بستگی نداشته و شامل همه ادیان مخصوصاً ادیان الهی شده است.

در این کتاب که مجموعه‌ای از مقالات گوناگون است، دیدگاه علمای ادیان مختلف در رابطه با بحران کرونا مورد بحث و بررسی و پژوهش قرار گرفته است. بدیهی است که این دیدگاه‌ها با تغییر شرایط و موقعیت‌های این بحران در آینده می‌توانند تغییرات ویژه‌ای را داشته باشند. اما آنچه در آغاز صورت گرفت، چگونگی برخورد با این بحران توسط علمای دینی و دینداران است که بسیار حائز اهمیت است. به همین دلیل، کارهای پژوهشی در این مقاله‌ها، با همین رویکرد صورت گرفته‌اند که آغاز کار چگونه از طرف ادیان اسلام، مسیحیت و یهودیت مورد ارزیابی قرار گرفته و مواجهه آن‌ها با بحران کرونا چگونه بوده است.

تاکنون در رابطه با گفتمان‌های ادیان ابراهیمی مواردی مطرح شده‌اند، اما به شکل یک مجموعه دیده نشده است. در این کتاب تلاش شده است که این نگاه از پیروان ادیان الهی اسلام، مسیحیت و یهودیت مورد بحث و بررسی قرار گیرد.

کتاب علاوه بر مقدمه و جمع‌بندی و نتیجه‌گیری، دارای ۴ بخش با ۱۱ فصل است. **فصل اول** با عنوان «**کرونای جهانگیر: الزامات دینی و مراقبت‌های بهداشتی**» تأکید می‌کند که این فصل محدودیت‌های بهداشتی در دوران شیوع کرونای جهانگیر را از منظر الزامات بهداشتی، مقررات بین‌المللی حقوق بشر و مطالعات بینادینی مطالعه کرده است و نتیجه می‌گیرد که در سطح فردی چنانچه ایمان مذهبی بر مبانی معرفتی استوار گردد، در ایجاد نگرش مثبت در افراد مؤثر است و می‌تواند در پیشگیری، درمان و مدارای با رنج و مرارت دوره نقاهت نقش مثبت داشته باشد. چنان‌که در سطح اجتماعی نیز می‌تواند سهم مهمی در مقابله با این ویروس جهانگیر و در کمک بخش درمان کشور ایفا کند. در مقابل، چنانچه دین و سنت‌های دینی با جهل و خرافه درآمیزد، ممکن است در اقدامات و تدابیر بهداشتی ایجاد خلل کند و موجبات گسترش این بیماری مهلک را فراهم سازد.

فصل دوم با عنوان «**تحلیل خبری - ارتباطی بحران کرونا و جامعه مخاطره‌آمیز**» تأکید می‌کند که بحران فراگیر، یک مخاطره است و جامعه مخاطره‌آمیز، با مشکلات جدیدی روبه‌رو می‌شود که می‌تواند سبک زندگی و رفتارهای اجتماعی آن را تحت الشعاع قرار دهد. در شرایط بحران فراگیر، جامعه مخاطره‌آمیز با تغییرات اساسی، فاصله خود را با آنچه که بوده است، تعیین می‌کند. این وضعیت، از این نظر اهمیت دارد که بر ساختارهای فردی و اجتماعی و روابط انسانی بیش از هر چیز تأثیر می‌گذارد و مطالعه آن ضرورت دارد.

گسترش ویروس کرونا در سطح جهان یک بحران جدی بین‌المللی را ایجاد کرده و جامعه مخاطره‌آمیز جهانی را به وجود آورده است. در ایران نیز ویروس کرونا نوعی از بحران را ایجاد کرده است که آثار آن در آینده قابل ارزیابی بیشتر است. اما تحلیل نگاه‌های استادان و صاحب نظران ارتباطات در رابطه با این بحران و مخاطره‌های آن می‌تواند نوع نگاه به این بحران را از جنبه خبری - ارتباطی روشن کند.

فصل سوم با عنوان «**چالش‌های دینداری جمعی ایرانیان در دوره کرونا و پساکرونای جامعه اسلامی - ایرانی**» تأکید می‌کند که دینداری ایرانیان، پدیده‌ای بسیار پیچیده است

که در ادوار مختلف، تحولات خاصی را پشت سر گذاشته است. همان طور که تحولات منتهی به انقلاب اسلامی و حوادث بعد از آن نشان می دهد، در دوره اخیر، پیوند دینداری با انقلاب اسلامی، باعث شده است تا ماهیت اجتماعی دینداری برجسته تر شود. شیوع ویروس کرونا در ایران از اسفند ۱۳۹۸ و محدودیت هایی که برای زندگی اجتماعی ایجاد کرد، چالش های عمده ای را برای وجوه اجتماعی دینداری ایرانیان پیش کشید.

فصل چهارم با عنوان «تحلیل واکنش های رؤسای جمهور کشورهای ایران، چین، ترکیه، آلمان و آمریکا در مواجهه با بحران ویروس کرونا بر پایه نظریه وجهه - مذاکره» تأکید می کند که تلاش شده است در این فصل با به کارگیری روش تحلیل گفتمان پدام، اولین واکنش های رؤسای جمهور پنج کشور ایران، چین، ترکیه، آلمان و آمریکا که از خبرگزاری های رسمی و معتبر ایران و جهان به دست آمده است در مورد کرونا در چهارچوب نظریه وجهه - مذاکره عرضه می شود.

فصل پنجم با عنوان «تحلیل گفتمان روحانیت شیعه در مواجهه با بحران کرونا» تأکید کرده است که فراگیری بیماری کرونا، بحران بزرگ جهانی است که کلیه نقاط جهان را درگیر خود کرده است. در جمهوری اسلامی ایران نیز در خصوص این بیماری چالش هایی درباره برخورد نهاد دین با این مسئله به وجود آمده است. در فصل حاضر ضمن به کارگیری روش تحلیل گفتمان تلاش شده است تا نظر مراجع دینی شیعی در این رابطه بررسی شود و گفتمان آنان در چهارچوب نظریه مدیریت هماهنگ معنا و نظریه گفتمان مورد تحلیل قرار گیرد.

فصل ششم با عنوان «تحلیل گفتمان علمای شیعه در مواجهه با بحران کرونا» تأکید می کند که فراگیری بیماری کرونا به عنوان یکی از مهم ترین پدیده های قرن بیست و یکم است که جهان را دچار تغییرات و چالش های بزرگی کرده است. در کشور ایران نیز فراگیری بیماری کرونا مسائل مختلفی را ایجاد کرده است؛ مثل چالش نسبت بین دین و علم. پژوهش با هدف کشف گفتمان علمای شیعه ایران پیرامون مسئله کرونا صورت پذیرفته است. این پژوهش مبتنی بر نظریه گفتمان و روش کیفی و به صورت تحلیل گفتمان پدام انجام گرفته است. مطالعه موردی علمای شیعه ایران عبارتند از: آیت الله محمد تقی مصباح یزدی، آیت الله سید احمد خاتمی، آیت الله سید محمد مهدی میرباقری، آیت الله کاظم صدیقی، آیت الله سید احمد علم الهدی و آیت الله سید هاشم حسینی بوشهری. برخی از نتایج تحقیق عبارتند از: بیماری و بلایک آزمون الهی است، خداوند بر مبنای حکمت

کارها را انجام می‌دهد، دین ضامن رعایت اصول بهداشتی است، کرونا علاوه بر بُعد بهداشتی، دارای بُعد تمدنی است. در این مقاله گفتمان علمای مذکور به صورت مستقل و تفصیلی مورد مطالعه و کشف قرار گرفته شده است.

فصل هفتم با عنوان «زیست جهان پیشوای مذهبی کلیسای مقدس رسولی جامع ارتدکس ارمنی اصفهان در جهان کرونایی شده» تأکید می‌کند که هدف از این مطالعه توصیف زیست جهان پیشوای مذهبی کلیسای مقدس رسولی جامع ارتدکس ارمنی واقع در جلفای اصفهان به عنوان شاخه‌ای از دین مسیحیت در جهان کرونایی شده است.

مطالعه حاضر از طرح تحقیق کیفی استفاده کرده است، پدیدارشناسی وجودی روش تحقیق کیفی معاصر است که سعی در توصیف تجربه زیسته دارد. این طرح تحقیق چهارچوبی را برای درک زیست جهان پیشوای مذهبی و شورای خلیفه‌گری کلیسای رسولی ارمنی جلفای اصفهان در شیوع کرونا فراهم کرده است.

فصل هشتم با عنوان «واکنش مسیحیت به مسئله کرونا، تحلیل گفتمان مطالب سایت پاپ فرانسیس» تأکید می‌کند که سایت‌های مسیحیت یکی از مهم‌ترین ابزارهای نوین کلیسا برای تعامل با مردم و به عنوان تربیونی، منعکس‌کننده شیوه برخورد کلیسا و دین مسیحیت با مسائل گوناگون است. این فصل تلاش نموده است، با استفاده از روش کیفی تحلیل گفتمان و نیز محاسبه کمی فراوانی مفاهیم موجود، به بررسی مطالب مربوط به کرونا در سایت پاپ فرانسیس بپردازد.

فصل نهم با عنوان «مواجهه یهودیت حریدی در فلسطین اشغالی با کرونا» تأکید می‌کند که بحران جهان‌گیر کرونا همه شئون زندگی انسانی را تحت تأثیر خویش قرار داد که از آن جمله نهاد دین و جامعه دین‌داران است. مطالعه تأثیر یک بحران جهانی بر جامعه دین‌داران می‌تواند تصویری کلان‌تر از تأثیر و تأثر دین و بحران‌ها را به دست دهد. این پژوهش نیز با مطالعه حریدیان در سرزمین‌های اشغالی، به عنوان یک جامعه بسته و دین‌دار افراطی، و بررسی نوع مواجهه آن‌ها با بحران کرونا، در پی دستیابی به عوامل انگیزاننده و بحران‌زا در میانه این همه‌گیری است. حریدی‌ها به عنوان یک سویه افراط‌گرا و منحصر به فرد دینی، جامعه‌ای شایسته مطالعه برای شناخت بهتر اثرات کرونا بر دین و نوع واکنش دین‌داران به این بیماری هستند. مواجهه‌ای که به تعمیق هرچه بیشتر شکاف میان

افراط‌گرایان یهودی با جامعه اسرائیل می‌انجامد. امری که در نهایت هر دو سویه این شکاف را به سمت ادغام دیگری در خود رهنمون می‌سازد.

فصل دهم ترجمه مقاله انگلیسی با عنوان «فهم چگونگی واکنش اجتماعات به کووید-۱۹: تجربیات اجتماعات یهودی ارتدکس شهر آنتورپ» می‌باشد. در این مقاله آمده است: اهمیت مشارکت اجتماعات در واکنش به شیوع بیماری به خوبی اثبات شده است. با این حال، ما در مورد تجربیات جوامع محلی در مقابله با همه‌گیری فعلی کووید-۱۹ بینشی نداریم. این مطالعه هم تأثیر کووید-۱۹ و هم واکنش به آن را در اجتماعات یهودی ارتدکس آنتورپ (بلژیک) در اولین دوره قرنطینه (مارس ۲۰۲۰ - می ۲۰۲۰) بررسی کرد.

فصل یازدهم ترجمه مقاله انگلیسی با عنوان «مقابله با همه‌گیری کووید-۱۹؛ نقش رهبری اثربخش در میان فلسطینیان ساکن اراضی ۴۸» می‌باشد. در این مقاله آمده است: اعراب ۴۸ بنابر آمار اعلامی اسرائیل ۲۱ درصد از جمعیت این رژیم را تشکیل می‌دهند؛ با این حال علی‌رغم ریسک ابتلای بالا در این جمعیت و خطر بیماری‌های زمینه‌ای، تنها ۸.۸ درصد از موارد تأیید شده و ۳.۶ درصد از مرگ‌ومیر ناشی از کووید-۱۹ را شامل می‌شوند. پژوهش پیش‌روی تفاوت در الگوهای بیماری و مرگ‌ومیر ناشی از کووید-۱۹ را در جمعیت اعراب ۴۸، الترا ارتدکس و به‌طور کلی اسرائیل را نشان داده و دلایل احتمالی پایین بودن میزان بیماری در میان اعراب را بررسی می‌کند.

لازم به ذکر است چون مقاله‌های مختلف از روش عملیاتی تحلیل گفتمان (پدام) استفاده کرده‌اند، تلاش شده است که در هر مقاله فقط نامی از این روش برده شده و تفصیل این روش در فصل هفتم آورده شود.

مطالعات انجام شده در این کتاب هنوز پایان نیافته است و باید در آینده همه موضوع‌گیری‌ها و تصمیمات علمای ادیان مختلف در رابطه با کرونا رصد شده و مورد مطالعه قرار گیرد.

از همه آنان که حمایت نمودند مجموعه مقالات این کتاب منتشر شوند، به ویژه «اندیشکده راهبردی اربعین» و «اندیشکده تحلیل گفتمان راهبردی»، سپاسگزاری می‌نمایم.

دکتر حسن بشیر

عضو هیئت علمی دانشگاه امام صادق (علیه‌السلام)

بخش اول:
بحران جهانی کرونا: مطالعه کلی

فصل اول:

کرونای جهانگیر: الزامات دینی و مراقبت‌های بهداشتی^۱

محمدحسین مظفری^۲

مقدمه

از زمان ظهور بحران کرونا در جهان، افراد بسیاری از محققان و نویسندگان و رهبران دینی درباره وضعیت شیوع این بیماری همه‌گیر اظهار نظر کرده‌اند. پزشکان به علل شیوع بیماری و راه‌های مقابله با آن پرداخته‌اند. روان‌شناسان و دانشمندان علوم ارتباطات از مخاطرات زندگی در تنهایی و قرنطینه بحث کرده‌اند. عالمان و فقیهان ابعاد و آثار فقهی آن را بررسی کرده و متکلمان به جنبه‌های کلامی بحث پرداختند. در شرایطی که ویروس عالم‌گیر با سرعت فزاینده‌ای گسترش می‌یابد و تمامی جوامع اعم از پیشرفته و در حال توسعه را بدون تبعیض با بحران مادی و معنوی مواجه ساخته است، بسیاری از مردم برای مقابله با فشارهای روانی ناشی از این بحران به دعا و مناسک دینی روی آورده و در برابر عجز و ناتوانی علوم بشری در مواجهه با کرونای جهانگیر از ایمان معنوی استمداد می‌جویند. در واقع، ظهور ویروس عالم‌گیر، انسان مغرور را از شکنندگی موجودیت انسانی و عجز و ناتوانی بشری آگاه کرد. در نتیجه، نه تنها به ما درس تواضع و فروتنی آموخته است، بلکه این احساس ناتوانی با بیم و هراسی بی‌پایان همراه شده است و دستاوردهای علمی شگفت‌آور تاکنون نتوانسته است افق روشنی را به روی بشریت بگشاید. از این رو، ایمان دینی و اعمال مذهبی می‌تواند از مردم در برابر فشارهای روانی فزاینده حمایت کند و آنان را برای مقابله با این بحران فراگیر و بی‌سابقه امیدوار سازد.

در مقابل، کشورهای مختلف در مبارزه با کرونای عالم‌گیر با واکنش‌های مختلفی در جوامع دینی مواجهه شده‌اند که می‌تواند در اقدامات دولت‌ها در مقابله با این پاندمی خلل ایجاد کند. برای مثال، گفته شده است که در کره جنوبی شیوع کرونا به علت برگزاری مراسم مذهبی در کلیسا تشدید شده بود. در برخی از کشورها کشیش‌ها و اسقفان با بسته شدن کلیساها مخالفت کردند. تا جایی که «معاون نخست وزیر لهستان گفته بود که «کلیساها مانند بیمارستان روح هستند». اما آیا آنچه برای روح خوب است، همواره برای بدن مفید است؟^۳ وضعیت خطیرتر آن است که افرادی بخواهند به استناد باورهای خرافی و غلط در اقدامات بهداشتی دخالت کنند. گفته شده است که مصرف سرگین یا ادراگ‌گاو می‌تواند ویروس کرونا را درمان کند. در مواردی این ماده به عنوان پادزهر تجویز شده و ادعا می‌شود که سیستم ایمنی بدن را تقویت می‌کند و ویروس را از بین می‌برد. مواردی وجود داشته که ادراگ‌گاو به عنوان ضد عفونی‌کننده در بعضی مناطق پاشیده شده است.^۴

در جهان اسلام نیز در رویدادی نادر، با اتخاذ تدابیر احتیاطی اماکن مقدس مذهبی مسلمانان در شهرهای مکه و مدینه و نجف و کربلا و مشهد به روی زائران بسته شدند. هرچند در ایران بسیاری از مقامات مذهبی از اهمیت همراهی با دستورالعمل‌های پزشکی سخن گفتند و حتی شماری از روحانیون به صورت داوطلبانه در بیمارستان‌ها حاضر شدند و برای کاهش رنج بیماران و کمک به کادر درمانی جان خود را به خطر انداختند، اما برخی از افراد با ادعای دینداری و پاسداری از حریم اهل بیت (علیهم‌السلام) با اقدامات احتیاطی مقامات دولتی به مخالفت برخاستند و در مقام اعتراض به ایجاد محدودیت در زیارت بقاع متبرکه، از توسل به خشونت و حتی تخریب این اماکن مقدس نیز فروگذار نکردند. این اقدامات نه تنها تصویر ناخوشایندی از دینداری و ایمان مذهبی ارائه می‌کند، بلکه آثار خطرناکی در تشدید و تسریع گسترش ویروس کرونا در کشور خواهد داشت.

درواقع، دولت‌ها وظایف مثبتی در حمایت از حق حیات دارند که ممکن است برای برخی دیگر از حقوق بشر ایجاد محدودیت کند. در نتیجه، وضع و اعمال این محدودیت‌ها می‌تواند اعمال و مناسک دینی را تحت تأثیر قرار دهد. از این رو، بحث درباره ارتباط میان ایمان مذهبی با مراقبت‌های بهداشتی یک حوزه بسیار مهم است. چنانچه ایمان مذهبی در چهارچوب معرفتی مدنظر قرار گیرد، عقاید و اعمال دینی می‌تواند در جنبه‌های مختلف

بهداشتی از جمله توانایی کنار آمدن با بیماری، بهبودی در دوران نقاهت و نگرش مثبت در شرایط دشوار بیماری کارکرد مثبت داشته باشد. چنان‌که، در آمیختن ایمان دینی با خرافات و باورهای مخاطره‌آمیز ممکن است در اقدامات مقامات بهداشتی برای مقابله با کرونا‌ی جهانگیر خلل ایجاد کند یا حتی موجبات تشدید و گسترش بیماری را فراهم آورد. مقاله حاضر می‌خواهد این مسئله را از منظر مقررات بین‌المللی حقوق بشر و مطالعات بینادینی واکاوی کند و با بررسی ابعاد مختلف آن، نشان خواهد داد که نه تنها تفکیک میان این عرصه‌های مختلف عملی نیست، بلکه زمینه‌های گسترده‌ای برای همکاری میان این عرصه‌های اجتماعی وجود دارد و تأمین بهداشت همگانی و رفاه عمومی مرهون این تعامل و همکاری است.

۱. مقررات بین‌المللی

مهم‌ترین سند حقوق بشری در این زمینه میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی است که دولت ایران در سال ۱۳۵۴ آن را تصویب کرده است و به مقررات آن متعهد است.^۵ بند ۱ ماده ۱۸ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی مقرر داشته است که هر کس حق آزادی فکر و وجدان و دین دارد و این حق شامل آزادی ابراز دین به صورت فردی یا جمعی، علنی یا خصوصی است. چنان‌که این حق، آزادی عبادت و اجرای آداب و اعمال و تعلیمات مذهبی را شامل می‌شود. اما باید دانست که مطابق بند ۳ این مقرر، اجرای این آزادی‌ها و بهره‌مندی از این حقوق، تابع محدودیت‌هایی است که به موجب قانون مقرر شده و برای حمایت از امنیت، نظم، سلامت یا اخلاق عمومی یا حقوق و آزادی‌های اساسی دیگران ضرورت داشته باشد. بنابراین، دولت می‌تواند برای حفظ بهداشت عمومی و صیانت از سلامت همگانی محدودیت‌هایی را در اجرای آداب و اعمال مذهبی اعمال نماید.

هم‌چنین، در سال ۱۳۵۴ دولت ایران میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی و فرهنگی را تصویب کرد.^۶ در این میثاق، تکالیف دولت‌های متعاقد در باب بهداشت و سلامت عمومی به روشنی بیان شده است. از جمله در بند ۱ ماده ۱۲ تدابیری را بیان کرده است که کشورهای طرف میثاق برای تمتع افراد از «بهترین حالت سلامت جسمی و روحی» و تأمین استیفای کامل بهداشت و سلامت عمومی اتخاذ خواهند کرد. در فرع (ج) بند ۲ ماده ۱۲ از اقدام برای پیشگیری و معالجه بیماری‌های همه‌گیر و پیکار علیه این بیماری‌ها سخن گفته است.